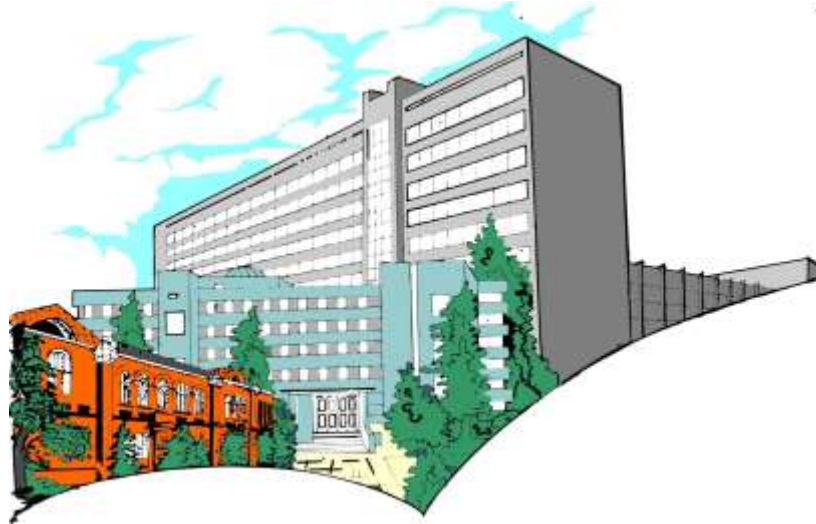

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Факультет іноземної філології
Кафедра слов'янських мов та методик їх викладання

Руденко Л.М.

Сучасна українська мова (стилістичний аспект)
Методичні рекомендації до самостійної роботи
(для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр»
напряму підготовки 6.020303 Філологія (переклад))

Херсон - 2015

ББК 81.2 Укр – 7

Р 83

Обговорено на засіданні кафедри слов`янських мов та методик їх викладання

Протокол №6 від 4 лютого 2015 року

Розглянуто на засіданні науково-методичної ради факультету

Протокол №5 від 16 лютого 2015 року

Схвалено науково-методичною радою ХДУ

Протокол №3 від 17 лютого 2015 року

Рекомендовано до друку вченою радою ХДУ

Протокол №7 від 23 лютого 2015 року

Укладач: Руденко Л.М. – доктор філологічних наук, професор

Рецензенти: Михайловська Г.О. – доктор педагогічних наук, професор

Гладкова Р.Я. – кандидат філологічних наук , доцент

Руденко Л.М.

Сучасна українська мова (стилістичний аспект)

Методичні рекомендації до самостійної роботи

(для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» напряму підготовки 6.020303 Філологія (переклад)). – Херсон : ХДУ, 2015 . – 37 с.

Руденко Л.М., 2015
ХДУ, 2015

ЗМІСТ

I. Передмова	
II. Морфонологія. Фонетика. Орфоепія	
Тема 1. Чергування голосних фонем.....	
Тема 2. Чергування приголосних фонем.....	
Тема 3. Зміни звуків у потоці мовлення(подовження і подвоєння приголосних, асиміляція приголосних, спрощення в групах приголосних.....	
Тема 4. Особливості вимови голосних звуків.....	
Тема 5. Особливості вимови приголосних звуків.....	
III. Морфеміка. Словотвір	
Тема 6. Морфеміка як розділ науки про мову.....	
Тема 7. Морфемний аналіз слова.....	
Тема 8. Словотворчий аналіз слова.....	
IV. Морфологія	
Тема 9. Особливості відмінювання іменників I відміни.....	
Тема 10. Особливості відмінювання іменників II відміни.....	
Тема 11. Особливості відмінювання іменників III відміни.....	
Тема 12. Особливості відмінювання іменників IV відміни.....	
Тема 13. Особливості відмінювання прикметників.....	
Тема 14. Творення ступенів порівняння якісних прикметників.....	
Тема 15. Особливості відмінювання числівників.....	
Тема 16. Особливості відмінювання займенників.....	
V. Синтаксис	
Тема 17. Типи неповних речень.....	
Тема 18. Порядок слів у реченні.....	
Тема 19. Способи передачі чужої мови на письмі.....	
VI. Критерії оцінювання самостійної роботи	

VI. Список рекомендованих джерел.....

VII. Предметний покажчик

ПЕРЕДМОВА

Самостійна робота студента є одним з компонентів освітнього процесу, важливим чинником підготовки майбутнього філолога, оскільки сприяє поглибленню і розширенню знань, формуванню інтересу до пізнавальної діяльності, оволодінню прийомами процесу пізнання, розвитку пізнавальних здібностей, творчого пошуку, удосконаленню практичних умінь і навичок.

З огляду на зазначене самостійна робота студентів повинна забезпечуватися необхідними методичними матеріалами (методичними рекомендаціями, завданнями, списком рекомендованої літератури, питаннями для самоконтролю тощо).

Метою пропонованих методичних рекомендацій є ефективна організація самостійної роботи студентів – майбутніх перекладачів, для яких украй важливим є засвоєння та дотримання норм усіх рівнів української мови.

Зазначене стосується і різних змін голосних і приголосних фонем та їх вимови на фонетичному та орфоепічному рівнях, і особливостей відмінювання повнозначних слів, паралельних форм та засобів вираження на морфологічному рівні, з'ясування порядку слів у реченні та їхньої стилістичної зумовленості, типів та стилістики неповних речень, способів передачі чужої мови на письмі на синтаксичному рівні.

Після рекомендацій методичного характеру пропонуються питання для самоконтролю та завдання з метою закріплення набутих знань, список рекомендованих джерел, критерії оцінювання самостійної (письмової) роботи студентів та предметний покажчик.

II. Морфологія. Фонетика. Орфоепія

Самостійне опрацювання студентами таких тем:

1. Чергування голосних фонем.
2. Чергування приголосних фонем.
3. Зміни звуків у потоці мовлення.
4. Особливості вимови голосних звуків.
5. Особливості вимови приголосних звуків.

Тема 1. Чергування голосних фонем

Методичні рекомендації

Звертаємо увагу на те, що чергування звуків – це зміни у звуковому складі слів спільного кореня (*несу – ніс*) або формах того самого слова (*носити – ніс*). Явище чергування звуків може відбуватися при словозміні, словотворенні та формотворенні.

Є найдавніші (*гонити – ганяти, пекти – випікати*) та давні чергування голосних звуків (*стола – стіл, берегти – оберіг, сон – сну*). Такі чергування називають історичними, оскільки вони зумовлені фонетичними процесами, дія яких припинилася в минулому.

Завдання.

До поданих слів дібрати споріднені слова і визначити усі можливі чергування голосних звуків.

Зразок: *беру - брати – вибирати* [е // нуль звука // и]

Вести, молоти, котити, мести, летіти, трусити, ліпити, дерти, стелити, сім, чотири, вечір, гребти, плече, чоло, зберегти, чекати, пень, день, хлопець, крапля, річ, кінь, піч, свій, село, дзвінок, радість, щедрість, вмерти, бджола, кривавий.

Питання для самоконтролю:

1. Яке явище називають чергуванням звуків?
2. У яких частинах слова можуть бути чергування?
3. Які чергування голосних є найдавнішими?

4. Які чергування голосних називають давніми?

Тема 2. Чергування приголосних фонем

Методичні рекомендації

Історичні чергування приголосних, як і голосних, зумовлені фонетичними процесами, які відбувалися в минулому, зокрема, вони є наслідком пом'якшення задньоязикових приголосних перед голосними переднього ряду та змін приголосних перед наступним [й]. Такі чергування відбуваються під час словозміни та словотворення іменників, творення дієслівних форм, наприклад: *друг – друже – дружити, рука – руці, плакати – плачу, мазати – мажу, любити – люблю, пити – п'їю*.

Завдання.

До поданих слів дібрати споріднені слова і визначити усі можливі чергування приголосних.

Зразок: *рука – руці – рученька* [к // ц' // ч]

Різати, носити, садити, плескати, водити, колихати, губити, графити, нестити, птах, Прага, волох, бік, вухо, яблуко, пасіка, вік, страх, дорога, річка, стріха, свекруха, допомога, сухий, ліпити, уявити, бити, голуб, сікти, луг, козак, пісок.

Питання для самоконтролю:

1. Які є чергування приголосних при відмінюванні іменників I та II відмін?
2. Які чергування приголосних спостерігаємо при творенні прикметників від іменників?
3. Які чергування приголосних спостерігаємо при дієвідмінюванні дієслів?

Тема 3. Зміни звуків у потоці мовлення

Методичні рекомендації

Пам'ятаймо, що у процесі мовлення звуки впливають один на одного і певним чином видозмінюються. Наприклад, приголосний звук у межах слова або словосполучення може уподібнюватися наступному приголосному за дзвінкістю (*боротьба* – [бород'ба']), глухістю (*легко* – [ле'хко]), за місцем та способом творення (*учиться* – [у'чиц':а]), м'якістю (*пісня* – [п'і'сн'а]). Такі уподібнення називають **асиміляцією**. Протилежним фонетичним явищем до асиміляції є **дисиміляція**, тобто розподібнення двох однакових або подібних звуків, наприклад, у звукосполученні двох проривних [кт] звук [к] змінився на щілинний [х]: *кто* – *хто*. Дисиміляція має історичний характер і закріплена на письмі.

Унаслідок давніх історичних змін відбулася втрата одного зі звуків у групах приголосних, або **спрощення**, наприклад, [здн] → [зн] у словах *проїзд* – *проїзний*, [стн] → [сн] у словах *честь* – *чесний* тощо. У деяких словах спрощення не відбувається, наприклад, *кістлявий*, *пестливий*, *хвастливий* тощо.

Збільшення тривалості звучання приголосних називають **подовженням** (*суддя*, *життя*), збіг однакових приголосних на межі морфем – **подвоєнням** (*годинник*).

Робота за картками.

Визначити у наведених словах усі можливі зміни звуків.

Картка № 1.

Світліють, рушник, тижневий, повернення, стурбованість, легковажний, херсонський, розцвічений, відродження, віддячити.

Картка № 2.

Льотчик, сміється, берешся, спілці, перенісся, сьогодні, клянеться, майбутнє, серцевий, мірошник.

Картка № 3.

Селянські, плететься, вітчизняні, засніжений, посмішка, піднесення, чесний, рушник, анекдот, так давно.

Картка № 4.

Смієшся, підпілля, безсоння, вогкість, зсушити, безсмертні, доріжці, слати, дворушник, солдатський.

Картка № 5.

Успішність, буття, виборність, журишся, байдужість, злість, весілля, торішній, місцевий, дочці.

Картка № 6.

Тривожність, місцевість, нігті, здійснений, кохання, просьба, зцементувати, короткий, тиснути, квоктати.

Картка № 7.

Сміливець, присвійність, привокзальний, сусідчина, брязнути, з тобою, хрест, аякже, з саду, зустрічаються.

Картка № 8.

Розходження, Вітчизна, безжурний, з джемом, умисний, наважся, посміхаєшся, мазю, ірраціональний, гончар.

Картка № 9.

Віддалити, насіння, без шапки, качці, намажся, повстання, місцевість, наливається, дніпровський, улесливий.

Картка № 10.

Масний, розрісся, сторіччя, цвях, умивається, коливається, отже, дьогтю, розжарений, багатшати.

Картка № 11.

Безсмертні, зміниться, останній, сіллю, зводишся, принісиши, злізти, блиснути, без жертв, зчистити.

Картка № 12.

Ремісник, хоч би, з жінкою, розширити, обтічність, міськком, зрання, учиться, порісиши, наодинці.

Питання для самоконтролю:

1. Яке фонетичне явище називають асиміляцією?

2. У яких випадках спостерігаємо розподібнення звуків?
3. Коли відбувається спрощення?
4. Що таке подвоєння та подовження звуків?

Тема 4. Особливості вимови голосних звуків

Методичні рекомендації

Під час опрацювання теми звертаємо увагу на те, що вимова звуків (або орфоепія) є невід'ємною складовою культури мовлення людини. Для цього потрібно знати правила літературної вимови.

Пам'ятаймо, що в українській мові відсутнє «акання», отже голосний [o] у будь-якій позиції до [a] не наближається. Голосні [e] та [и] тільки в ненаголошеній позиції у вимові наближаються відповідно до [и] та [e], наприклад, [се^{''}ло'], [жи^eве']. Так само звук [o] в ненаголошеній позиції, але тільки перед складом з наголошеним [y], вимовляється з наближенням до [y]: [зо^yзу'л'а].

Завдання.

Записати подані слова фонетичною транскрипцією.

Весна, великий, звичайний, лиман, зелений, кожух, формуга, лебідка, життєпис, левада, леміш, тривога, пливе, сестра, вечеря, тому, ошуканий, берізка, держава, пшениця.

Питання для самоконтролю:

1. Які голосні звуки в усіх позиціях вимовляються виразно?
2. У яких позиціях звук [и] у вимові наближається до [e]; [e] до [и]; [o] до [y]?

Тема. 5 Особливості вимови приголосних звуків

Методичні рекомендації

Опрацьовуючи тему, звертаємо увагу на специфічні ознаки вимови приголосних звуків в українській мові. Наприклад, губні, шиплячі, задньоязикові приголосні звуки та гортанний [ґ] вимовляються твердо, але перед голосним [і] вони стають напівпом'якшеними (*жінка, щітка, білий, вірний тощо*). Дзвінки приголосні в українській мові не оглушуються, за винятком деяких слів (*легко, вогко, нігті, кігті*). Приголосні [д], [т], [з], [ц], [с], [н], [дз] перед наступним м'яким приголосним вимовляються м'яко ([*n'і'с'н'а*]).

Пам'ятаймо, що звук [р] не пом'якшується ні в середині, ні в кінці слів (*Харків, буквар*), що африкати вимовляються як один звук (*дзвінок, джміль*), звук [ґ] та [г] – це різні звуки за способом творення, тому і вимовляються вони по-різному.

Завдання.

Порівняти написання і вимову поданих слів. Пояснити причину невідповідності.

Б'ється, в'ється, сміятися, ніжність, щедрість, свято, стілець, джерело, дзьоб, кукурудза, з джемом, завітчана, поодинці, легкий, пізній, хоч би, казка, молотьба, дьогтю, шістнадцять, зжалитись, підживлення, надзвичайний, прокочується, попередження.

Питання для самоконтролю:

1. Як вимовляються дзвінки приголосні в кінці та в середині слів?
2. Як вимовляються дзвінки приголосні перед глухими в середині слова?
3. Які приголосні звуки в українській мові завжди тверді?
4. Як вимовляються передньоязикові перед наступними м'якими приголосними?
5. Як вимовляються звукосполучення в дієслівних формах?

III. Морфеміка. Словотвір

Самостійне опрацювання студентами таких тем:

1. Морфеміка як розділ науки про мову.
2. Морфемний аналіз слова.
3. Словотворчий аналіз слова.

Тема 1. Морфеміка як розділ науки про мову

Методичні рекомендації

Під час опрацювання теми звертаємо увагу на те, що **морфема** – це найменша неподільна значуща частина слова. За значенням і функцією є кореневі і службові морфемі. Корінь виражає основне лексичне значення слова. Він буває зв'язаним, тобто функціонує тільки із афіксальними морфемами (*під-н-я-ти*) та незв'язаним, оскільки може вживатися самостійно (*ліс*).

Службові морфемі, або афікси, є носіями словотворчого і граматичного значень слів. Вони розрізняються за місцем (префіксальні, постфіксальні) і роллю у слові (словотворчі, що служать для уточнення предметного значення кореня, наприклад, *пращід*; граматичні, що виконують функцію граматичних форм слів, наприклад, форми минулого часу дієслів творяться за допомогою суфіксів -в- та -л- (*співав, співала*)).

Пам'ятаймо: у змінюваних словах обов'язково виділяємо основу (частину слова без закінчення) і закінчення або флексію, незмінювані ж слова не мають такого поділу.

Завдання.

З'ясувати характер основи і кількість морфем у словах.

Картка № 1.

Звикнути, пшениця, читати, оббігати, сторожував, держава, ручка, свічка, землячка, розгубився.

Картка № 2.

Сибірчак, суниця, границя, вишенька, сплавка, участь, чорний, наперсток, первинний, роздути.

Картка № 3.

Пушок, порошок, іспанка, копієчка, консерви, ранком, футболіст, робота, сентиментальний, насінневий.

Картка № 4.

Сіножатка, щастя, різник, пісок, переодягати, довоєнний, цілинник, розбій, горобець, завчити.

Картка № 5.

Зброя, достроковий, гранатовий, підвал, перевантажений, принадність, горох, вертушка, крісло, доменщик.

Картка № 6.

Білка, підземний, відбиття, круглий, кролик, подружка, добрий, пнеться, облівконкомівський, порозвантажувати.

Картка № 7.

Повернення, тістоміс, піаніно, півсонний, низинний, невістка, недооцінювати, мірка, космонавтика, мазь.

Картка № 8.

Дошкільнята, зварити, копальня, ворон, масовик, перлистий, сестрички, уставити, двоюрідний, заступництво.

Картка № 9.

Порівняльний, стадія, зріз, температура, арочний, різноколірний, тренувальний, напруженість, художник, миготіти.

Картка № 10.

Холодильник, хоробрый, квітникар, підкупити, черепаха, четвер, учительство, гасить, поіменний, босць.

Картка № 11.

Морозильник, порівняльний, кошик, радісний, білка, консервований, збройний, провулок, запасний, перенесення.

Картка № 12.

Старожил, розвідка, перевтома, переодягання, непередавана, кроленя, верховина, лісовик, марочний, письменник.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке морфема?
2. Що є носієм речового значення слова?
3. Які є корені за особливостями вияву в споріднених словах?
4. Як розрізняються афікси за місцем і роллю у слові та функцією?
5. Що таке основа слова, види основ?

Тема 2. Морфемний аналіз слова

Методичні рекомендації

Морфемний розбір передбачає визначення будови слова та характеристику морфем, що входять до його складу.

Під час поділу слова на морфеми потрібно переконатися, чи слово змінне, чи незмінне. Пам'ятаймо, незмінні слова мають лише основу.

Послідовність розбору:

- 1) слово, яке аналізується;
- 2) змінне чи незмінне слово;
- 3) визначення основи і закінчення або тільки основи (у незмінюваному слові);
- 4) характеристика основи;
- 5) поділ слова на морфеми, їх характеристика.

Зразок розбору:

Долітала луна гарматної стрілянини, відбиваючи цокання кулеметів
(С.Скляренко).

- 1) Долітала;
- 2) слово змінне: долітала, долітали, долітало;
- 3) долітал-а
- 4) основа – афіксальна (складна), похідна, вільна;
- 5) долітала – корінь **-літ-** (летіти, лечу – варіанти кореня), коренева морфема; **-до-** (дописати, дочитати) – афіксальна морфема, префіксальна, словотворча; **-а-** афіксальна морфема, постфіксальна,

формотворча; **-л-** (мріяла, співала) - афіксальна морфема, постфіксальна, формотворча.

Завдання.

Виконати морфемний розбір підкреслених слів.

Холодний Яр глибшав, спадав униз широкими терасами, розгалужувався на багато балок і менших ярів, тож на кожному закруті, вигині та узвишші доводилося зупинятися і слухати чи не почується десь людського голосу, форкання коня чи ще якого-небудь підозрілого звуку (В.Шкляр).

Тема 3. Словотворчий аналіз слова

Методичні рекомендації

Передусім звертаємо увагу на поняття словотвірної мотивованості або похідності, що є суттєвим у словотвірній системі: значення і звучання одного слова (мотивованого) зумовлене значенням і звучанням іншого слова (того, що мотивує).

Отже, під час словотворчого аналізу з'ясовуємо, від якого слова і яким способом утворилося похідне слово. У процесі зазначеного аналізу виділяємо дві частини: основу, від якої утворилося нове слово (твірну), та афікс, за допомогою якого утворилося слово (похідне). Твірна основа – це частина похідного слова, спільна з основою твірного слова (*газетяр* – твірна основа *газет-*, *ар-* словотворчий суфікс).

Слід пам'ятати, що два суфікси не можуть одночасно брати участь у творенні слова. Твірним виступає лише останній суфікс (*газетяр-ськ-ий*). Ототожнення морфемного складу слова з його словотвірною структурою призведе до помилки.

Послідовність розбору:

- 1) слово, яке аналізуються;
- 2) побудова графічної схеми;
- 3) визначення твірної основи;
- 4) установлення словотворчого афіксу;

- 5) визначення способу словотвору;
- 6) визначення словотворчого типу.

Зразок розбору:

У піднебессі, далеко-далеко, аж он там, поза хмарами, реве на яструбкові мотор (О. Гончар).

- 1) У піднебессі;
- 2) піднебесся – під небесами;
- 3) під(небес)ся, (небес)а, (небес)ний;
- 4) слово утворилося за допомогою префікса під- та суфікса -с-;
- 5) морфологічний, префіксально-суфіксальний спосіб;
- 6) словотворчий тип цього слова – підземелля, підніжжя, піддашшя.

Завдання.

Виконати словотворчий аналіз підкреслених слів.

Двері літака з тріском розчахнулись навстіж, і звідти, з чорної задушливої глибини, в яскраве сонячне проміння почали вистрибувати руді лисиці й чорні коти, полетіли голуби й чаплі, застрибали річкові жаби й посипались, як груші, кажани (С. Жадан).

IV. Морфологія

Самостійне опрацювання студентами таких тем:

1. Особливості відмінювання іменників І відміни.

2. Особливості відмінювання іменників II відміни.
3. Особливості відмінювання іменників III відміни.
4. Особливості відмінювання іменників IV відміни.
5. Особливості відмінювання прикметників.
6. Творення ступенів порівняння якісних прикметників.
7. Особливості відмінювання числівників.
8. Особливості відмінювання займенників.

Тема 1. Особливості відмінювання іменників I відміни

Методичні рекомендації

Звертаємо увагу на те, що особливості відмінювання іменників I відміни пов'язані з їх поділом на групи (тверду, м'яку, мішану). Тому:

1) у називному відмінку однини іменники твердої і мішаної груп закінчуються на **-а**, м'якої – на **-я**, у множині іменники твердої групи – на **-и**, м'якої і мішаної – тільки на **-і**;

2) іменники твердої групи в родовому відмінку однини закінчуються на **-и**, м'якої і мішаної – на **-і**; родовий відмінок множини усіх трьох груп має нульове закінчення, крім деяких випадків, що виявляється у паралельних словоформах (губ і губів), декілька іменників жіночого роду закінчуються на **-ей** (мишей);

3) у давальному й місцевому відмінках однини усі іменники I відміни закінчуються на **-і**, у множині: а) іменники в давальному відмінку м'якої групи мають закінчення **-ям**, твердої і мішаної **-ам**; б) у місцевому відмінку множини іменники м'якої групи закінчуються на **-ях**, твердої і мішаної – на **-ах**;

4) в орудному відмінку однини іменники твердої групи закінчуються на **-ою**, м'якої і мішаної – на **-ею, -єю**;

5) у знахідному відмінку однини іменники твердої і мішаної груп закінчуються на **-у**, м'якої – на **-ю**; у множині іменники-назви істот мають

нульове закінчення (*учениць*), інші назви мають закінчення спільне з називним відмінком (*парти, столиці, груші*);

б) у кличному відмінку однини іменники твердої групи закінчуються на **-о** (*сестро*), м'якої – на **-є, -ю** (*Надіє, доню*), мішаної – на **-е** (*душе*); у множині – закінчення називного відмінка множини (*сестри, доні, душі*).

Завдання.

Розподілити іменники за групами, виділені іменники провідніяти.

Лілія, яблуня, підмога, перемога, площа, історія, рілля, рука, нога, круча, верба, береза, пшениця, свічка, робота, зброя, білка, гуця, стаття, мережа, колія, душа, хата, земля, клуня, кошара, межа, втеча, ноша, хаця, громада, мрія.

Питання для самоконтролю:

1. Що є основою для поділу іменників I відміни на групи?
2. Які особливості родового відмінку множини усіх груп іменників I відміни?
3. Які особливості орудного відмінку однини усіх груп іменників I відміни?
4. Які зміни відбуваються в давальному та місцевому відмінках однини перед закінченням **-і** в іменниках, основа яких закінчується на **-г, -к, -х**?

Тема 2. Особливості відмінювання іменників II відміни

Методичні рекомендації

Під час опрацювання теми звертаємо увагу на те, що в родовому відмінку однини іменники II відміни можуть мати закінчення **-а (-я)** або **-у (-ю)**.

На **-а(-я)** закінчуються іменники з конкретним значенням, що мають обидві форми числа (*документа*), назви живих істот, імена, прізвища (*студента, вовка, Шевченка*), назви мір, днів, місяців (*гектара, жовтня, вівторка*), назви – наукові терміни, геометричні фігури та їх частини

(відмінка, ромба, суфікса, але виду, способу), назви населених пунктів (Херсона, Миколаєва, але Кривого Рогу), географічні назви з наголосом на закінченні (Дністра, Орла), назви приміщень, будівлі (коридора, гаража).

На **-у, -ю** закінчуються іменники, що означають збірні поняття (хору, ансамблю), назви речовин, матеріалів (соку, граніту, чаю, але хліба, вівса), назви організацій, установ, закладів (заводу, університету), назви явищ природи (вітру, дощу), назви почуттів, дій, ознак, станів (жалю, гніву, смутку), назви ігор і танців (вальсу, танцю), усі географічні назви, крім назв населених пунктів (Уралу, Кіпру, Тянь-Шаню, Дону).

Деякі іменники залежно від значення слова або наголосу мають різні закінчення: *апарата* (прилад), *апарату* (штат працівників), *акта* (документ), *акту* (дія), *стола'* - *сто'лу*, *двора'* - *дво'ру*.

У давальному та місцевому відмінках однини можна вживати закінчення **-у(-ю)** або **-ові(-еві, -єві)**. В іменниках-назвах істот краще вживати **-ові(-еві, -єві)** (*батькові, хлопцеві, на батькові, на хлопцеві*), назвах неістот уживаємо **-у(-ю)** (*гурту, краю, у візку*).

В орудному відмінку можуть бути паралельні форми (*гостями – гістьми, крилами - крильми*).

Завдання.

Розподілити іменники за групами, виділені іменники провідміняти.

Дар, авіатор, помідор, орієнтир, ювіляр, витвір, звір, комар, обрій, оселедець, сонце, море, здоров'я, піддашшя, бунтар, ліхтар, пустир, лікар, писар, панцир, якір, Ігор, дощ, пляж, видовище, газетяр, кресляр, повістяр.

Питання для самоконтролю:

1. Які іменники II відміни мають у родовому відмінку закінчення -а, -я?
2. Які іменники II відміни мають у родовому відмінку закінчення -у, -ю?
3. Які іменники II відміни мають у родовому відмінку подвійне закінчення?

4. У яких відмінках іменників II відміни спостерігаємо паралельні закінчення?

Тема 3. Особливості відмінювання іменників III відміни

Методичні рекомендації

Звертаємо увагу на те, що іменники III відміни на групи не поділяються.

Серед особливостей їх відмінювання в однині відзначаємо омонімічні форми із закінченням **-і** в родовому, давальному і місцевому відмінках (*речі, вісті, подорожі*); подовження кінцевого приголосного основи після голосного перед закінченням **-у (-ю)** (*річчю, тінню, подорожжю*).

Пам'ятаймо: подовження не відбувається, якщо основа іменника закінчується сполученням приголосних (*повідю, жовчю*) або губним приголосним чи **-р** (*любов'ю, матір'ю*).

До особливостей відмінювання іменників III відміни у множині відносимо форми родового відмінка з огляду на те, що в зазначеному відмінку основною є флексія **-ей** (*речей, тіней, подорожей*), і тільки іменник *мати* приймає флексію **-ів** (*матерів*).

Завдання.

Поставити іменники в орудному відмінку однини та родовому множини (де можливо):

Мазь, вісь, кров, жовч, п'ядь, розкіш, рішучість, ніч, радість, тьмяність, стать, нехворощ, Об, туш, ртуть, верф, віддаль, піч, ось, паморозь, глазур, Твер, мати.

Питання для самоконтролю:

1. Які особливості родового, давального та місцевого відмінків III відміни іменників?
2. Яка особливість орудного відмінка однини в іменників III відміни?
3. Які закінчення приймає родовий відмінок множини іменників III відміни?

Тема 4. Особливості відмінювання іменників IV відміни

Методичні рекомендації

Опрацьовуючи тему, звертаємо увагу на такі особливості відмінювання іменників IV відміни:

- наявність у непрямих відмінках однини і множини перед закінченням суфіксів **-ат(-ят), -ен** (*лошати, теляти, імені*);
- відсутність зазначених суфіксів в орудному відмінку однини (*лошам, телям*, але *ім'ям і іменем*);
- наявність паралельних форм у знахідному відмінку (*лошат і лошата, телят і телята*);
- послідовне вживання називного відмінка у значенні кличної форми і в однині, і у множині (*хлоп'ята, лошата, чаєня*).

Завдання.

Поставити іменники IV відміни у потрібному відмінку і провідмінювати.

І зріз поет з маленького (дитя), щоб заgrimіти в рідній стороні (А. Малишко). Незабаром Грицько вернувся з повною пазухою (горобенята) (П. Мирний). Коли грозює далеч неокрая у передгроззі дикім і німим, я твоїм (ім'я) благословляю, проклинаю (ім'я) твоїм (В. Симоненко). У дуплі у дятла дім, (дятленята) добре в нім (Т. Коломісць). Летіла лелека, заклекотіла до (лелеченята): лелеченята, лелеченята! (М. Познанська).

Питання для самоконтролю:

1. Які іменники IV відміни мають суфікси **-ат(-ят)**, а які **-ен**?
2. Чи мають іменники IV відміни паралельні форми при відмінюванні?
3. Чим різняться форми орудного та інших непрямих відмінків іменників IV відміни?

Тема 5. Особливості відмінювання прикметників

Методичні рекомендації

Пам`ятаймо, що відмінювання прикметників відбувається з урахуванням їх поділу на тверду та м`яку групи залежно від кінцевого приголосного основи .

Відмінкові закінчення твердої групи в однині – **ий, - е , - ого, - ому, - им, - ому** (чол., сер. рід), **-а, - ої, - ій, - у, - ою, - ій** (жін. рід) , наприклад : *сонячний (сонячне), сонячного, сонячному, сонячний(сонячне), сонячним , (на) сонячному; сонячна, сонячної, сонячній, сонячну, сонячною, (на) сонячній.*

Відмінкові закінчення м`якої групи в однині різняться тільки називним відмінком (**- ій, - є**) для прикметників чоловічого і середнього роду та називним і знахідним відмінками (**- я; - ю**) для прикметників жіночого роду.

У місцевому та знахідному відмінках обох груп в однині спостерігаємо паралельні форми (*на високому / на високім, на синьому / на синім; високий / високого, синій / синього*). У множині зазначені форми репрезентовані знахідним відмінком (*високі / високих, сині / синіх*) .

Група складних прикметників з другим компонентом – **лиций** (*повнолиций*) має закінчення , властиві твердій (наз. , знах. , орудн. відмінки однини чол. і сер. роду , всі форми у множині) і м`якій групам .

Завдання.

Виписати з поданих речень прикметники, розподілити їх за групами, провідмінювати.

І забудеться срамотня давня година , і оживе добра слава , слава України , і світ ясний , не вечірній тихо засіяє . Свою Україну любіть , любіть її ... во время люте , в останню тяжкую минуту за неї Господа моліть(З тв. Т.Шевченка) .

Питання для самоконтролю:

1. Що кладеться в основу поділу прикметників на тверду та м`яку групи?
2. Які відмінкові закінчення прикметників твердої групи ?
3. Які відмінкові закінчення прикметників м`якої групи ?

4. Чи мають прикметники обох груп паралельні форми при відмінюванні ?
5. Які особливості відмінювання прикметників з другим компонентом – **лиций** ?

Тема 6. Творення ступенів порівняння якісних прикметників

Методичні рекомендації

Під час опрацювання теми звертаємо увагу на форми вияву ознаки в предметі.

Якщо ознака виявляється більшою чи меншою мірою, йдеться про вищий ступінь порівняння (*сильніший, слабший*). При утворенні простої форми порівняння (додавання суфіксів **-іш, -ш** до основи прикметника) можуть випадати суфікси **-к, -ок, -ек** (*рідкий – рідший, глибокий – глибший, далекий – дальший*), змінюються кінцеві приголосні основи (*дорогий – дорожчий(г//ж), вузький – вужчий(з//ж), високий – вищий(с//ш)*).

Деякі якісні прикметники мають паралельні форми вищого ступеня, що залежить від значення (*гірший – досвід, доля, гіркіший - перець*), або вищий ступінь порівняння утворюється від іншої основи (*гарний - кращий*).

Якщо ознака виражена в предметі найбільшою або найменшою мірою, йдеться про найвищий ступінь порівняння (*найсильніший, найслабший*). Звертаємо увагу, що в такому випадку додаються префікси **-най** (проста форма), **-як, -що** (складна форма) до форми вищого ступеня порівняння (*найдорожчий, щонайдорожчий, якнайдорожчий*).

Пам'ятаймо: складені форми вищого та найвищого ступеня порівняння утворюються за допомогою слів **більш/менш, найбільш/найменш**, які додаються до початкової форми (більш важливий/менш важливий).

Прикметники, утворені за допомогою суфіксів зменшеності/збільшеності, префікса **-пре** та ті, що виражають абсолютний вияв ознаки, не можуть мати ступенів порівняння (*малесенький, злющий, прегарний, німий*).

Завдання.

Утворити ступені порівняння до якісних прикметників.

Прогаяли великі дні скалічені маленькі люди, заслинили в ганьбу і бруд велику віру – й на руїнах отарою мандрує люд, що мав зродити Україну (Є. Маланюк).

Визначити ступені порівняння у прикметників.

Нема в світі кращої одяжини, як наша проста свита. Нема ліпшого на небі над зорю в погоду, нема кращого на світі над дівочу вроду (П.Куліш). Хто спиняє розвій вільної думки, хто вбиває життя душі, той не менший проступник від того, що відбирає тілесне життя (У. Кравченко). Найкращий спільник той, хто мову нашу розуміє і по-українському говорить (М.Куліш). Найстрашніші і найпам'ятніші помилки – коли помиляєшся в людях (І.Драч). Писемне слово...більш абстрактне й обмежене, менш вільне, ніж усне, якому всю його вагомість може надати безпосередньо присутня особа (Л.Фейєрбах).

Питання для самоконтролю:

1. Які є ступені порівняння прикметників?
2. Які є форми порівняння прикметників?
3. Як творяться форми ступенів порівняння прикметників?
4. Які зміни в основі прикметника спостерігаємо при утворенні ступенів порівняння?
5. Від яких якісних прикметників ступені порівняння не утворюються?

Тема 7. Особливості відмінювання числівників

Методичні рекомендації

До особливостей кількісних числівників відносимо те, що вони відмінюються за шістьма типами.

I тип – числівник *один (одна, одне)* відмінюється подібно до прикметників твердої групи (*один, одного, одному*).

II тип – числівники *два, три, чотири, багато, кілька, стільки* відмінюються однаково (*два, двох, двом*). Числівник *багато* в орудному відмінку має паралельні форми (*багатьма, багатьома*). До цього ж типу відносяться і збірні числівники, котрі в непрямих відмінках мають форми власне кількісних (*двоє, двох, двом*).

III тип – числівники *п'ять – двадцять, тридцять – вісімдесят* (крім *сорок*), *кільканадцять, кількадесять*.

Запам'ятайте: в усіх відмінках (крім називного) допускаються паралельні форми (*семи/сімох, семи/сімом, сім/сімох, сьома/сімома, на семи/на сімох*); у числівниках на **–десять** перша частина не змінюється (*п'ятдесяти, п'ятдесятьом*).

IV тип – числівники *сорок, дев'яносто, сто*, що в непрямих відмінках (крім знахідного) мають закінчення **–а** (*сорока, дев'яноста, ста*).

V тип – назви сотень, у яких відмінюються обидві частини (*шестисот, шестистам*).

VI тип – числівники *нуль, тисяча, мільйон, мільярд*, що відмінюються як іменники відповідної відміни та групи (напр., *тисяча* – як іменник I відміни мішаної групи).

У складних числівниках (*триста сорок п'ять*) відмінюються всі частини (*трьохсот сорока п'яти*).

Збірні числівники у непрямих відмінках мають форми власне кількісних числівників (*двоє, двох, двом*).

У дробових числівниках чисельник відмінюється як кількісний, а знаменник – як порядковий числівник (*дві третіх, двох третіх, двом третім*).

Порядкові числівники відмінюються як прикметники (*другий, другого, другому*).

У складених порядкових числівниках відмінюється останнє слово (*тисяча дев'ятсот дев'яносто перший рік, тисяча дев'ятсот дев'яносто першого року*).

Завдання.

Провідміняти подані словосполучення.

Один рік, три години, кілька груш, тринадцять зошитів, сорок чотири кілограми, троє курчат, обидва хлопці, восьмеро дівчат.

Питання для самоконтролю:

1. Як відмінюється числівник один?
2. Як відмінюються числівники два, три, чотири?
3. Як відмінюються назви десятків?
4. Як відмінюються назви сотень?
5. Як відмінюються порядкові числівники?
6. Які особливості відмінювання збірних та дробових числівників?

Тема 8. Особливості відмінювання займенників

Методичні рекомендації

Пам'ятаймо, що займенники мають розгалужену систему відмінювання з огляду на їх співвіднесення з іменниками, прикметниками та числівниками.

Під час відмінювання особових, питальних та відносних займенників та похідних від них неозначених і заперечних займенників звертаємо увагу на заміну їх основи, тобто суплетивізм (лат. *suppletivus* - доповнювальний) – утворення граматичних форм того самого слова від різних коренів або основ (*я - мене, ти – тебе, ви – вас, ми – нас, хто – кого, що – чого, ніхто – нікого, будь-хто – будь-кого*).

Присвійні, вказівні, означальні, частина неозначених і заперечних займенників відмінюються як прикметники твердої групи (*мій-мого, той-*

того, кожен – кожного, ніякий – ніякого, будь-який – будь-якого), інші займенники, наприклад, **їхній, цей, весь** – як прикметники м'якої групи (*їхній-їхнього, цей-цього*).

Займенники, співвідносні з числівниками, відмінюються як числівники (*стільки – стількох, стільком, стількома*).

При відмінюванні займенників спостерігаємо паралельні форми (*на чийому – на чийм, кимсь – кимось, на моєму – на мойм, на цьому – на цім тощо*).

Завдання.

Переписати текст, підкреслити займенники, провідміняти їх.

Кожний, хто був близько знайомий з О.П. Довженком, на все життя зберігає пам'ять про зустрічі з ним, про щирі розмови, від яких ставав багатшим, добрішим. Довженко був подібним до ясного, палахкотливого багаття, яке будь-кого, хто сидів біля нього, зігрівало. Від нього можна було набратися не тільки тепла, а й мудрості, отого непогасного жару, що беруть люди у груди на все життя.

За І.Цюпою

Питання для самоконтролю:

1. Які особливості відмінювання займенників, співвідносних з іменниками?
2. Які особливості відмінювання займенників, співвідносних з прикметниками?
3. Як відмінюються займенники *стільки, скільки*?
4. Чи можуть бути паралельні форми при відмінюванні займенників?

V. Синтаксис

Самостійне опрацювання студентами таких тем:

1. Типи неповних речень.
2. Порядок слів у реченні.

3. Способи передачі чужої мови на письмі.

Тема 1. Типи неповних речень

Методичні рекомендації

Опрацювання теми передбачає розуміння того, що неповнота речень зумовлена їх можливостями не виражати якийсь із головних чи другорядних членів речення. Пропущені члени речення можна відновити на основі контексту, ситуації або без їх участі. Отже, розрізняються контекстуальні, ситуативні та еліптичні неповні речення.

У контекстуальних неповних реченнях пропущений член міститься в попередньому відрізку мовлення, тобто контексті. Наприклад: *Брехня стоїть на одній нозі, а правда на двох (Нар.творчість).*

У ситуативних неповних реченнях пропущений член підказується не контекстом, а ситуацією. Наприклад: *Можливо ще щось зможете додати?*(запитання викладача студентові під час іспиту). Або: *Можливо ще?* (запитання гостеві, який п'є чай).

На противагу зазначеним неповним реченням відсутній член в еліптичних (від гр. *elleipsis* - опущення) реченнях не відновлюється ні з попереднього контексту, ні з ситуації, а з власного змісту і будови. Найчастіше відсутній присудок, наприклад: *Вогонь на мене! Скальпель!*

Завдання.

Виписати з художнього тексту (проза, драма) по п'ять контекстуальних та ситуативних неповних речень.

Питання для самоконтролю:

1. Які речення кваліфікують неповними?
2. У чому специфіка контекстуальних неповних речень?
3. Що характерно для ситуативних неповних речень?
4. Які особливості еліптичних неповних речень?

Тема 2. Порядок слів у реченні

Методичні рекомендації

Порядок слів – це послідовне розміщення членів речення за відношенням один до одного. Пам'ятаймо, що українська мова належить до мов з вільним порядком слів, тому за членами речення не закріплені якісь постійні місця. Проте зазначене не усуває будь-яких правил словопорядку.

У лінгвістиці відомі прямий та зворотний порядки слів. Прямий порядок передбачає найхарактерніше розташування членів речення, наприклад, підмет стоїть перед присудком, додаток після слова, якому підпорядковується, означення – перед означуваним словом.

Коли відзначений порядок у реченні порушується, певний член речення стоїть не на звичайному для нього місці, тоді спостерігаємо зворотний порядок слів, або інверсію (лат. *inversio* - перестановка). Порівняймо: *Стежка підіймалася вгору, вилась межі пнями й колодами, перелазила через високе каміння* (І.Багряний) (прямий порядок слів)// *Рече та стогне Дніпр широкий* (Т.Шевченко) (зворотний порядок слів).

Зауважуємо, що місце обставин у реченні залежить від способу їх морфологічного вираження.

Завдання.

Виписати з художнього тексту по п'ять речень з прямим та зворотним порядком слів.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке порядок слів?
2. Що передбачає прямий порядок слів?
3. У чому особливість зворотного порядку слів?

Тема 3. Способи передачі чужої мови на письмі

Методичні рекомендації

Як відомо, більшість текстів містять, крім авторської мови, чужу мову, тобто мову іншої особи. Зауважуємо, що є декілька способів передачі чужої мови на письмі (пряма, непряма, невласна пряма мови).

Пряма мова – чуже мовлення, передане дослівно, тобто з повним збереженням лексичних, синтаксичних та стилістичних особливостей мовця. При прямій мові обов'язково вживаються слова автора. Наприклад: *Тарас Шевченко писав: «Як умру, то поховайте мене на могилі, серед степу широкого, на Україні милій»*. Як бачимо, пряма мова – це окреме речення.

На противагу прямій непряма мова передає лише зміст висловленого мовцем без збереження його лексичних, синтаксичних та стилістичних особливостей. Наприклад: *Тарас Шевченко заповідав, щоб поховали його на могилі, серед степу широкого, на Україні милій*. Як видно, непряма мова – це складнопідрядне речення.

Невласне пряма мова поєднує в собі елементи прямої та непрямої мови, тобто зберігає особливості мови мовця, але без цитування та пунктуації. Наприклад: *Соломія сиділа, обнявши голову руками, і думала. Ні, вона не хоче гинути отут!* (М.Коцюбинський).

Завдання.

Виписати з художнього тексту по п'ять речень з прямою, непрямою мовою та мікротекст з невласне прямою мовою. Пояснити розділові знаки у реченнях з прямою мовою.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке пряма мова і слова автора?
2. Які особливості непрямої мови?
3. Що таке невласне пряма мова?

VI. Критерії оцінювання самостійної (письмової) роботи

- 5 (відмінно)** – завдання виконано в повному обсязі; студент демонструє глибокі знання теоретичного матеріалу з відповідної теми, належний рівень практичних умінь і навичок; робота виконана без орфографічних та граматичних помилок;
- A (100-90)**
- 4 (добре)** – завдання виконано в повному обсязі з незначними помилками; студент демонструє достатній рівень теоретичного матеріалу з відповідної теми, достатній рівень практичних умінь і навичок; у роботі наявна незначна кількість помилок: 1 орфографічна або 1 граматична.
- B (89-82)**
- 4 (добре)** – завдання виконано в повному обсязі з незначними помилками; студент демонструє достатній рівень теоретичного матеріалу з відповідної теми, достатній рівень практичних умінь і навичок; у роботі наявна незначна кількість орфографічних (1) та граматичних (1) помилок;
- C (81-74)**
- 3 (задовільно)** – завдання виконано в обсязі 50%; студент демонструє посередні знання теоретичного матеріалу з відповідної теми, посередній рівень практичних умінь і навичок; у роботі наявні орфографічні (2) та граматичні (2) помилки;
- D (73-64)**
- 3 (задовільно)** – завдання виконано в обсязі 50%; студент демонструє посередні знання теоретичного матеріалу з відповідної теми, посередній рівень практичних умінь і навичок; у роботі наявні орфографічні (3) та граматичні (3) помилки;
- E (63-60)**
- 2 (незадовільно)** – завдання виконано частково з грубими помилками; студент демонструє фрагментарні знання теоретичного
- FX (59-35)**

матеріалу з відповідної теми; у роботі наявні грубі орфографічні (4) та граматичні (4) помилки;

1 (незадовільно) – завдання не виконано; студент не знає базового

F (34-1) теоретичного матеріалу з відповідної теми, показує, що практичні вміння і навички у нього не сформовані; у роботі наявні грубі орфографічні та граматичні помилки (по 5 і більше);

VII. Список рекомендованих джерел

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови: Морфологія. – К.: Либідь, 1993. – 336 с.
2. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посібник. – К.: ВЦ «Академія», 2006.- 368 с.
3. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис: Підручник. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
4. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.: Радянська школа, 1982. – 208 с.
5. Горпинич В.О. Морфологія української мови: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВЦ «Академія», 2004.- 336 с.
6. Грищенко А.П. Прикметник в українській мові. – К.: Наукова думка, 1978. – 207 с.
7. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 435 с.
8. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 2001. – 662 с.
9. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові. – К.: Вища школа, 1986. – 167 с.
10. Караман С.О. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С.О. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ та ін.; За ред. С.О. Карамана. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
11. Клименко Н.Ф. Основи морфеміки сучасної української мови: Навч. посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 182 с.
12. Леонова М.В. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. – К.: Вища школа, 1983. – 264 с.
13. Сікорська З.С. Українсько-російський словотворчий словник. – К.: Освіта, 1995. – 255 с.

14. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, В.В. Бондаренко та ін. – К.: Знання, 2010. – 270 с.

15. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис: підручник / А.К. Мойсієнко, І.М. Арібжанова, В.В. Коломийцева та ін. – К.: Знання, 2010. – 376 с.

16. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас та ін.; За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 1994. – 414 с.

17. Сучасна українська мова: Підручник / О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін.; За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 2005. – 488 с.

18. Українська мова: Навчальний посібник / Л.І. Мацько, О.М. Мацько, О.М. Сидоренко. – Донецьк: М12 ТОВ ВКФ «БАО», 2007. – 480 с.

19. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України, Ін-т укр.. мови НАН України. – К.: Наукова думка, 2008. – 288 с.

20. Яценко І.Т. Морфемний аналіз. Словник-довідник. – Том I / За ред. Н.Ф. Клименко. – К.: Вища школа, 1981. – 356 с.

21. Яценко І.Т. Морфемний аналіз. Словник-довідник. – Том II / За ред. Н.Ф. Клименко. – К.: Вища школа, 1981. – 352 с.

ІХ. Предметний покажчик

Вимова звуків 10

вимова голосних звуків 10

вимова приголосних звуків 11

Зміни звуків 8

асиміляція 8

дисиміляція 8

подовження 8

подвоєння 8

спрощення 8

Інверсія 29

Морфема 12

зв'язаний корінь 12

коренева морфема 12

незв'язаний корінь 12

службові морфеми 12

Морфемний аналіз 14

Неповні речення 28

еліпсис 28

еліптичні неповні речення 28

контекстуальні неповні речення 28

ситуативні неповні речення 28

Особливості відмінювання іменників 17, 18,19, 20, 21

I відміни 17

II відміни 18,19

III відміни 20

IV відміни 21

Особливості відмінювання прикметників 22

Особливості відмінювання кількісних числівників 25

Особливості відмінювання збірних, дробових, порядкових числівників 26

Особливості відмінювання займенників 26,27

Порядок слів 29

зворотний порядок слів 29

інверсія 29

прямий порядок слів 29

Словотворчий аналіз 15,16

твірна основа 15

Способи передачі чужої мови 30

невласне пряма мова 30

непряма мова 30

пряма мова 30

Суплетивізм 26

Творення ступенів порівняння прикметників 23, 24

вищий ступінь порівняння 23

найвищий ступінь порівняння 23

складені форми вищого і найвищого ступенів порівняння 24

Чергування звуків 6,7

чергування голосних фонем 6

чергування приголосних фонем 7